

فیش نویسی

چگونه فیش برداری کنیم؟

فیش واژه ای فرانسوی و در زبان فارسی به معنای (برگه) است. و در اصطلاح به معنای برگه های یک شکل و یک اندازه ای است که چکیده مطالعات و گزیده تحقیقات در آن یادداشت می شود تا بتوان به آسانی و در زمانی کوتاه و با اسلوبی خاص و منظم از آن بهره جست.

برای آموزش انجام فیش برداری به روش علمی و صحیح، خلاصه ای از کتاب روش فیش برداری نوشته عبدالرحیم موگهی را در چند بند برای شما عزیزان فراهم کرده ایم.

شکل های فیش برداری

چون گرد آوری اطلاعات و معلومات غالباً از سه راه (خواندن) مانند مطالعه و (شنیدن) از قبیل مصاحبه و (دیدن) نظیر مشاهده صورت می گیرد بنابر این فیش برداری معمولاً یا از یک مأخذ و مدرک کتبی یا از یک گفته و درس شفاهی و یا از یک فعالیت تجربی و عملی است. و ثبت مطالعات و تحقیقات در فیش ها به یکی از شکل های زیر انجام می شود:

نقل مستقیم، ترجمه، تلخیص، خلاصه ترجمه، یادداشت های شخصی

نکته دیگری که باید متذکر شد این است که در فیش برداری تا آن جا که امکان دارد باید از مواد و اطلاعاتی استفاده کرد که قابل (استناد) و دارای (اعتبار) باشند و از نوشتن مطالبی که خدشه پذیرند و بر پایه محکمی استوار نیستند خودداری کرد.

نکته :

در صورتی که مطالب مستند و معتبر مختصر و کوتاه باشند تمامی آن را روی فیش می نویسیم و مأخذ آن را در ذیل مطلب می آوریم و نام این فیش را (فیش مطلبی) می گذاریم. و چنان چه مطالب قابل استناد و اعتبار طولانی و مفصل باشند از نوشتن آن ها روی فیش خودداری می کنیم و فقط به ذکر مأخذ آن در فیش اکتفا می کنیم و نام این فیش را (فیش مأخذی) می گذاریم.

اصول و نکات فیش برداری

در فیش برداری باید اصول و نکات زیر را رعایت کرد:

۱- مطالب مفصل و طولانی باید خلاصه شود و از نوشتن مطالب جزئی و فرعی روی فیش خودداری گردد زیرا در این صورت از یک سو به فیش های متعددی نیازمند خواهیم شد و از سوی دیگر خواندن مطالب جزئی و فرعی وقت گیر خواهد بود. البته در صورت مهم بودن تمام مطالب می توان فقط مأخذ و آدرس آن را به طور کامل روی یک فیش نوشت و در برگه دان مربوط به خود قرار داد که قبلاً نیز به آن اشاره شد.

۲- پشت فیش مطلبی نوشته نمی شود زیرا از یک طرف به تجربه دیده شده است در هنگام مراجعه و مطالعه هر دو طرف فیش مقداری وقت ضایع می گردد و اسراف در وقت زیانش از اسراف در کاغذ بیش تر خواهد بود و با رعایت این نکته فتوکپی از فیش ها به آسانی و با هزینه کمتر صورت می پذیرد. زیرا مثلاً اگر سه یا چهار فیش و یک بار فتوکپی گرفتن نیازمند خواهیم بود در A4 کوچک یک رو را در زیر هم قرار دهیم تنها به یک صفحه صورتی که اگر فیش ها دو رو باشند به بیش از یک بار فتوکپی نیاز می شود. و از طرف دیگر نیز ممکن است به مرور زمان و بر اثر رطوبت و مانند آن مطالب یک طرف فیش به طرف دیگرش نفوذ کند و مطالب آن را از بین ببرد.

اگر چه به خاطر احترام گذاشتن به عقیده آنان که با ما در این مورد هم عقیده نیستند پشت فیش های پیشنهادی این کتاب نیز خط کشی شده است.

۳- آیین نگارش و ویرایش و قواعد درست نویسی علامت گذاری زیبا نویسی و یا دست کم خوانا نویسی و صفحه آرایی در هنگام نوشتن فیش ها رعایت شود.

۴- مقداری فاصله - حدود نیم تا یک سانتی متر- در چهار طرف فیش در نظر گرفته شود تا در اثر مرور زمان و یا پارگی برگه ها عناوین و مطالب فیش از بین نرود و نکته های ضروری به جا مانده در حاشیه آن وارد گردد. البته این

فاصله در فیش پیشنهادی این کتاب خود به خود رعایت شده است.

۵- همراه داشتن تعدادی فیش در مواقع مختلف برای فیش برداری شایسته یک محقق نکته بین است زیرا برخی گفته اند:

(هر کس کاغذ و قلم به همراه خود نداشته باشد حکمت در قلبش جای نخواهد گرفت).

۶- استفاده کامل از (تمام صفحه) فیش و نوشتن مطالب با (قلم نوک ریز) به کارگیری تعداد اندکی برگه را به ارمان خواهد داشت

۷- ممکن است در نقل مستقیم مطالب از یک مأخذ و یا ترجمه عبارت های آن به تقطیع متن و حذف برخی قسمت های غیر مهم نیاز شود در این صورت محل تقطیع و حذف مطلب با علامت سه نقطه (...) روی فیش مشخص می شود

۸- بهتر است متن فیش و مطالب آن با (مداد) نوشته نشود زیرا در اثر سایش دست و مانند آن مطالب فیش درهم شده یا از بین خواهند رفت.

۹- در پشت فیش پیشنهادی این کتاب کلمه (نقد و نظریه) آورده شده است تا چنان چه فیش نویس نظریه و یا انتقادی نسبت به مطالب فیش داشته باشد در پشت برگه ها آن را منعکس کند.

۱۰- در هنگام مطالعه باید مطابق موضوع تحقیق خود در کنار هر مطلب مهمی علامتی گذاشت و سپس در مطالعه مجدد از آن خلاصه نویسی و فیش برداری کرد که لازمه اش درک درست مطالب مهم است.

۱۱- در قسمتی از پشت فیش به گونه ای مختصر مشخص و معین شود که از مطالب این فیش تا کنون چند بار و در چه موضوعات و مواردی استفاده شده است زیرا رعایت این نکته در تحقیقات و مراجعات بعدی برای محقق و فیش نویس راه نما و راه گشا خواهد بود.

۱۲- مطالبی که از یک کتاب فیش برداری شده است در همان کتاب به گونه ای مشخص شود که این جا فیش برداری شده است مثلاً می توان حرف (ف) را که علامت اختصاری کلمه (فیش برداری) است در اول مطلب نهاد. این کار بدین منظور انجام می شود که از یک مطلب دو بار فیش برداری نشود.

چرا باید فیش برداری کنیم؟

در مطالعه اسناد و منبع نمی توان به حافظه اعتماد کرد زیرا:

۱- ذهن ما قادر به ضبط و نگهداری همه مسائل و مخصوصاً جزئیات آن نیست.

۲- بر فرض امکان آن کاری خسته کننده و وقت گیر است

۳- استناد بر مسائل بر اتکای به حافظه در امر تحقیق درست نیست از آن بابت که گاهی مطالب کم یا زیاد می شود و موجب اشتباهات و یا سوء برداشت هایی می گردد.

۴- اختلاط مسائل گوناگون در ذهن به علت مشابهت ها، تضادها خود معجونی را پدید می آورد که خلاف واقع است، به خصوص که گرایش های ما نیز در آن دخالت دارند. بنابراین اظهار نظرهای بی عیب و نقص نتواند بود.

قلم و نگارش ارزش و اهمیت والایی دارد به گونه ای که خدای بزرگ به آن سوگند یاد می کند:

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ(۱)؛ (نون سوگند به قلم و آنچه می نگارند).

پیامبر عزیز نیز می فرماید:

قِيدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابَةِ(۱)؛ دانش را با نگارش در بند آورید و در اختیار خود گیرید. امام صادق نیز در باره ارزش و

اهمیت نوشتن می فرماید:

اُكْتُبُوا فَإِنَّكُمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكْتُبُوا(۱)؛ بنویسید که تا ننویسید مطالب را حفظ و نگه داری نمی کنید. و آن ها که

خواستار فردوس برین هستند باید به نگارش نیز روی آورند زیرا پیامبر عزیز می فرماید:

مَنْ مَاتَ وَمِيرَاثُهُ الدَّفَاتِرُ وَالْمَحَابِرُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ(۱)؛ هر کس بمیرد و میراث او دفترها و مرکب ها باشد بهشت برای

وی واجب است.

آری امام صادق(ع) می فرماید:

هر عضوی از اعضای بدن را زکاتی است و زکات دست نگارش علوم و منافی است که مسلمانان از آن بهره مند گردند.

یکی از دوستان محدث قمی - رحمه الله - می گوید: در هنگام سفر وقتی غذا خوردن به پایان می رسید و ما سرگرم

صحبت و گفت و گو می شدیم محدث قمی قلم و کاغذ و کتاب را بر می داشت و آماده نوشتن می شد. به او می

گفتیم : حاج شیخ! اندکی تأمل کن تا با یکدیگر به گفت و گو نشینیم محدث قمی در پاسخ می فرمود:(شما می روید ولی این نوشته ها می ماند.) چه ژرف است آن سخن بلند که می فرماید:
(كُلُّ عِلْمٍ لَيْسَ فِي الْقِرْطَاسِ ضَاعَ؛ هر دانشی که در کاغذ نباشد تباہ می شود).